

Ørken langs veien

Da veiprojektene ble konkurranseutsatt, forsvant revegetering langs veiene, mener landskapsarkitekt Johan Sandberg.

Tekst Ivar Winther

Revegetering går ut på å hjelpe til med å få en naturlig vegetasjon i et område ved å legge vilkårene til rette for en naturlig etablering. Man oppnår dette ved å sprøyte ulike typer gressfrø i en blanding med gjødsel og vann. Formålet er å legge til rette for et videre forløp av suksesjoner av vekst.

En som har brukt mesteparten av sitt yrkesliv på dette, er den nylig pensjonerte Johan Sandberg. Han drev Norsk Revegetering fra tidlig på 1990-tallet og fram til 2020. Firmaet er fortsatt i drift.

– Hvis man ikke gjør noen ting, får man det man kaller naturlig innvandring, sier han.

– Man utfører revegetering særlig på grove og sandholdige masser, steder hvor det kan ta veldig lang tid før noe begynner å vokse der. Tenk på et grustak som ligger forlatt. Man kan komme tilbake etter 30 år, og ingenting har skjedd, det er fortsatt bare grus. Med sprøytesåing kan man fremskynde revegeteringsprosessen med 25 år.

Sandberg har utdanning som landskapsarkitekt fra Ås i 1982, men har i praksis fungert som landskapsentreprenør og landskapsgartner. En serie tilfeldigheter, eller kanskje snarere klare tegn i tiden, førte til at han begynte med naturrestaurering på slutten av 1980-tallet. Det var ikke noe marked for å praktisere fulltid som landskapsarkitekt i Nord-Norge i denne perioden. Han jobbet som avdelingsleder på gård, gartneri og uteanlegg på Vensmoen sanatorium i Saltdal, et hjem for psykisk utviklingshemmede som var en del av Nord-Norges Åndssvakehjem (sic). På denne tiden var dette Nordlands største arbeidsplass, med 400 ansatte. Men så kom HVPU-reformen, som innebar at ansvaret for psykisk utviklingshemmede ble overført fra fylkeskommunene til kommunene,

og beboere i større grad skulle bo i egne hjem og ikke på institusjon. Sandberg fikk dermed tilbud om å overta gartnerianlegget på Vensmoen og etablerte Nordnorsk Revegetering, som senere ble Norsk Revegetering.

– På 1990-tallet var Statens Vegvesen veldig flinke til å bestille sånne som oss til å komme å få ting til å gro, ifølge Sandberg.

Han forklarer at man tenkte annerledes på

– Da veitbygging ble konkurranseutsatt rundt årtusenskiftet, merket vi ganske fort at det ble mindre å gjøre. Vi fikk langt færre ekstensive oppdrag, og måtte se etter jobber inne i byene, sier revegeteringsveteran Johan Sandberg. **Foto Privat**

veier på den tiden. Det skulle være vegetasjon der. Det var en del av jobben med å etablere en vei, og plantene var en del av veien.

– I dag, derimot, er ansvaret for veibygging overlatt til entreprenører, sier Sandberg.

– De har mer eller mindre overtatt prosjekteringen. En konsekvens av dette er at det nær-

mest ligger ørkenlandskaper rundt mange veiprojekter. Særlig her i Nordland, og også i Finnmark. I løpet av 1990-årene gjorde vi mange slike jobber langs veiene i nord. Vi hadde alt av veianlegg på Finnmarksvidda og i høyfjellsområdene. Saltfjellet, Dovre, Bergensbanen, og så videre. Disse områdene er selvfølgelig særlig vanskelige å revegetere, på grunn av klimaet. Vi var spesialister på høyfjellsområder, som var de vanskeligste områdene. Men nå er det blitt sånn at det ikke lenger er noen som har ansvaret for vegetasjon langs veiene. Det er en motsigelse i dette, synes jeg. Det grønne skal liksom være på vei inn. Men trenden er at et offentlig ansvar overlates til private entreprenører som ikke tar noe ansvar i det hele tatt.

Sandberg mener at det før var slik at de veinære arealene var en del av veien, at dette ikke er tilfelle lenger.

– Da veitbygging ble konkurranseutsatt rundt årtusenskiftet, merket vi ganske fort at det ble mindre å gjøre. Vi fikk langt færre ekstensive oppdrag, og måtte se etter jobber inne i byene.

Han forklarer at et kriterium for å lykkes med revegetering i skrinne områder er å sikre at jorda er god nok.

– Vi trenger myrjord for å vokse, ofte må man få tak i det for å få større planter til å gro, forklarer han. – Det er nesten ingenting på fjellet som vokser på sandgrunn, bare noen få urter og trær, som tiriltunge og gråor. Dette er såkalte pionerplanter. Det er disse som invaderte landet etter at isen forsvant under siste istid. De har nitrogensamlende bakterier på røttene, så de er i stand til å ta nitrogen fra lufta. Om man graver opp røttene på en gråor, kan man se knyttnevestore knoller. Knollene er som fabrikker for å ta til seg nitrogen. Så oren vokser derfor *ut av helsike* godt i karrig mineraljord.

Ikke slik: Før-etter-situasjon fra fjerning av veg, naturrestaureringsprosjekt på Hjerkind i Innlandet. Juni 2020. Foto Dagmar Hagen/NINA.

Men slik: Hjerkind-prosjektet er gjennomført av Forsvarsbygg, og NINA har vært faglig samarbeidspartner. August 2020. Foto Dagmar Hagen/NINA.

FNS RESTAURERINGSTIÅR – OG NORGE ER MED

Sammenfattet av seniorforsker Dagmar Hagen, Norsk institutt for naturforskning (NINA)

FN har vedtatt at 2021–2030 skal være verdens tiår for restaurering av natur.

Nedbygging av natur er den største trusselen mot naturmangfold på jorda og ødeleggelse av natur gir enorme klimagassutslipp. Restaurering av natur er nødvendig for å bevare biodiversitet, sikre matforsyning og rent vann, og er avgjørende for å løse klimakrisen.

Det er et globalt miljømål at 20 prosent av ødelagte naturområder skal restaureres innen 2025. Norge har sluttet seg til dette målet.

I Norge finnes det en nasjonal plan for restaurering av våtmark og det kommer en nasjonal strategi for restaurering av vassdrag. Det finnes foreløpig ingen tilsvarende planer for andre naturtyper, men det er gjort en del enkeltprosjekter. Det største norske enkeltprosjektet så langt er restaurering av tidligere Hjerkind skytefelt (165 km²) på Dovrefjell til nasjonalpark som ble fullført i 2020.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) sammen med Miljødirektoratet arrangerte en nasjonal kick-off-konferanse for restaureringståret 18.–19. januar 2021. Over 1 000 personer fra offentlig forvaltning, forskning, privat

næringsliv og frivillige organisasjoner deltok. Alle foredragene fra konferansen ligger tilgjengelig på Youtube (Naturrestaureringskonferansen).

Restaurering krever tverrfaglig forskning og samarbeid mellom ulike fagmiljøer, profesjoner og samfunnsaktører. NINA er et sentralt kunnskapsmiljø for naturrestaurering i Norge med forskning innen økologi, samfunnsvitenskap og økonomi. Forskere må samarbeide med myndigheter, grunneiere, lokale brukergrupper, industri og entreprenørbransjen for å nå nasjonale mål for restaurering.